AAN DE RAAD

Datum behandeld in college	31 oktober 2023	**Behandelend ambtenaar**	E. van der Woude
Datum agendering	25 januari 2024	**E-mailadres**	e.vanderwoude@waadhoeke.nl
Onderwerp	Analyse onderzoek Energielandschap Waadhoeke	**Telefoonnummer**	
Portefeuillehouder	J. Dijkstra		

Samenvatting

Naar aanleiding van de op 28 oktober 2021 vastgestelde notitie 'kaders en bouwstenen energielandschap Waadhoeke' heeft het college in 2022 het plan van aanpak voor de onderzoeksfase naar een energielandschap vastgesteld. De onderzoeksvraag die daarbij is neergelegd is de volgende:
"Is een energielandschap haalbaar, qua uitvoerbaarheid en draagvlak?"

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn in het plan van aanpak zeven onderzoekslijnen beschreven. In bijgaande notitie staan de resultaten van deze onderzoekslijnen op een rij.

Voorstel

1. Instemmen met de notitie Energielandschap Waadhoeke en kennis te nemen van de daaraan ten grondslag liggende onderzoeken.
2. Ervan kennis te nemen, dat het college zal starten met de volgende fase van een gebiedsontwikkelingsproces in het beoogde zoekgebied en hier de raad in het tweede kwartaal van 2024 over te informeren.
3. Ervan kennis te nemen, dat het college in de volgende fase met de partijen tot gezamenlijke afspraken wenst te komen om het lokaal eigendom vorm te geven.
4. Ervan kennis te nemen, dat het college het verzoek zal doen aan de netbeheerders Tennet en Liander om de resultaten van het onderzoek mee te laten wegen in hun investeringsopgave.
5. Vanaf heden te spreken over een Klimaatlandschap in plaats van een Energielandschap.

Aanleiding
In 2020 heeft de gemeenteraad de Duurzaamheidsagenda Waadhoeke vastgesteld. Hierin is vastgelegd dat we als gemeente in 2040 energieneutraal willen zijn. Dat betekent dat in 2040 de energie die we op dat moment gebruiken ook duurzaam opgewekt wordt. Het besparen van energie is hierbij een belangrijke eerste stap. Met het besparen van energie en het duurzaam opwekken van wat we nog nodig hebben, leveren we een belangrijke bijdrage aan de landelijke ambitie van 55% CO_2-reductie in 2030.

In de duurzaamheidsagenda zijn voor de opwek van grootschalige duurzame energie een aantal uitgangspunten vastgesteld, namelijk:

- Zon en wind combineren op dezelfde aansluitingen (cable-pulling);
- Minimaal 60% (streven naar 100%) van de grootschalige opwek moet in eigendom zijn van de lokale omgeving;
- Gecentreerd realiseren van grootschalige opwek. Geen versnippering in het landschap;
- Grootschalige opwek realiseren binnen een straal van 4 kilometer om het onderstation van Herbaijum.

Ook heeft Waadhoeke zich gecommitteerd aan de RES-Fryslân. In de RES geven de diverse regio's in Nederland aan hoe ze invulling aan het landelijke Klimaatakkoord willen geven. Per regio wordt bekeken hoeveel grootschalige duurzame opwerk er gerealiseerd kan worden. Deze 'biedingen' moeten uiteindelijk voldoende zijn om invulling te geven aan het Klimaatakkoord. Het eerste bod, de RES-Fryslân 1.0, vastgesteld in de raad van 10 mei 2021, omvatte alleen gerealiseerde projecten. Er was op dat moment nog geen ruimte voor ambities binnen de provincie. Waadhoeke heeft vanaf het begin aangegeven dat we eerst zelf grondig willen onderzoeken wat er mogelijk is binnen onze gemeente. Deze, nog vast te stellen, ambities worden meegenomen in latere RES-biedingen (2.0 of 3.0).

Om invulling te geven aan bovenstaande ambities is begin 2021 het gesprek met college en raad gestart over grootschalige opwek met de "denkrichting Energielandschap Waadhoeke".
In diverse publiekssessies, webinars en werksessies hebben we, naast de al vastgestelde bovenstaande uitgangspunten voor grootschalige opwek, bij inwoners, bedrijven, belanghebbenden, experts en raadsleden kaders en bouwstenen opgehaald. Deze zijn vertaald in de notitie 'kaders en bouwstenen energielandschap Waadhoeke', die op 28 oktober 2021 door de raad is vastgesteld. In deze notitie is voorgesteld om een verdiepend onderzoek te starten, gericht op draagvlak voor en de uitvoerbaarheid van een mogelijk energielandschap.

In 2022 heeft het college het plan van aanpak voor de onderzoeksfase naar een energielandschap vastgesteld. De onderzoeksvraag die daarbij is neergelegd is de volgende:
"Is een energielandschap haalbaar, qua uitvoerbaarheid en draagvlak?"

Om deze vraag te kunnen beantwoorden zijn in het plan van aanpak zeven onderzoekslijnen beschreven. In bijgaande notitie staan de resultaten van deze onderzoekslijnen op een rij. Ook wordt ingegaan op de autonome ontwikkelingen die relevant zijn voor het behalen van de doelstellingen en het thema grootschalige opwek.

Argumenten

1.1 Uit de diverse onderzoeken en analyse blijkt dat een Energielandschap in het zoekgebied kansrijk is.
In de analyse van de onderzoekslijnen blijkt dat een Energielandschap in het zoekgebied kansrijk is. Dat komt met name door de grondposities van de gemeente, de nabijheid van het onderstation van Herbaijum, de technische mogelijkheden van de combinatie van zon en wind in het gebied en de positieve businesscases wanneer zon en wind met elkaar gecombineerd worden.

2.1 In de onderzoeksfase is er geen basis om afspraken te maken en intenties uit te spreken.
Om het energielandschap te kunnen realiseren is een gebiedsontwikkelingsproces nodig, gericht op het verbinden van functies, disciplines, partijen, belangen en middelen. Het is een integraal proces, waarin aspecten in samenhang, integraal tegen elkaar afgewogen worden. Een gebiedsproces is een complex proces. Om er voldoende grip op te krijgen is het nodig om te faseren. In gebiedsprocessen zijn de volgende fasen te onderscheiden: de initiatief-, concretiserings-, realisatie- en beheerfase. Met het besluitpunt 1 ronden we de initiatieffase af en gaan we over naar de concretiseringsfase. De concretiseringsfase is een intensieve en complexe fase van de gebiedsontwikkeling. De concretiseringsfase is onder te verdelen in 3 subfasen: definitie, ontwerp en voorbereiding, elk gekenmerkt door eigen deelresultaten. Het voorstel is om nu de definitiefase te starten. Een belangrijk onderdeel van deze fase is het in gesprek gaan met grondeigenaren, de windparkeigenaar, netbeheerders en belanghebbenden om tot gezamenlijke uitgangspunten te komen. Het doel van deze fase is te komen tot een programma van eisen.

3.1 Wanneer we lokaal eigendom willen borgen is er samenwerking tussen alle partijen nodig en is het nodig dat de gemeente hier een voortrekkende rol in krijgt.
Uit de onderzoeksfase blijkt dat de regie voor mogelijke ontwikkelingen in het gebied bij een bovenliggende partij als de gemeente moet liggen. Coöperaties en bedrijven kijken logischerwijs vaak meer op lokale schaal naar verduurzaming en opwek. Dit kan er voor zorgen dat er veel verspreider dan nu straks energie wordt opgewekt. Dat werkt versnippering in de hand en is technisch gezien nu op veel plekken in onze gemeente niet te realiseren door de netbeheerder. Wanneer we gecentraliseerd gaan opwekken kunnen coöperaties en bedrijven daar misschien in meedoen en kunnen we de opbrengsten ook lokaal houden. Hiervoor is wel een partij nodig die het algemene belang voorop zet.

4.1 Zonder investeringen van de netbeheerders komt er geen Energielandschap en wordt het voor bedrijven vrijwel onmogelijk om stappen te zetten naar energieneutrale bedrijfsvoering.
Het onderstation van Herbaijum zal, naar schatting, binnen nu en twee jaar vol raken. Dat houdt in dat we dan in principe het proces van netcongestie ingaan waardoor nieuwe ontwikkelingen heel moeilijk te realiseren zullen zijn. Het is van belang, niet alleen voor het energielandschap, dat we als regio (Harlingen zit ook op het onderstation) een duidelijke visie hebben, en die ook willen concretiseren, richting de netbeheerders. Op deze manier kunnen we ervoor zorgen dat we op de investeringsagenda komen van beide netbeheerders voor een nieuwe onderstation. Een nieuw onderstation betekent meer ruimte voor levering (bedrijven die bijv. willen verduurzamen, of uitbreiding) en teruglevering (opwek van duurzame energie). Wanneer rekening gehouden wordt met het energielandschap in de investeringsagenda's van de netbeheerders kunnen we de ambities die Waadhoeke daar wil realiseren ook mee laten nemen in de RES 2.0 of 3.0.

5.1 Een klimaatlandschap dekt de complexe uitdaging beter dan een benaming 'energielandschap'.

Een energielandschap geeft de indruk dat er 'alleen' energie zal worden opgewekt in het landschap. Dit is nu juist niet de insteek van het onderzoek wat Waadhoeke doet. We onderzoeken juist de mogelijkheden om bepaalde uitdagingen in het gebied te combineren. Koppelkansen creëren. We zoeken naar mogelijkheden om landbouw en de opwek van schone energie te combineren en bijvoorbeeld wat de mogelijkheden zijn om meer natuur en biodiversiteit te realiseren.

<u>Kanttekeningen/risico's</u>

1.1 Realisatie zal een lange termijn project worden en afhankelijk zijn van veel factoren.

Waadhoeke is gestart met de initiatieffase/onderzoekfase van een Energielandschap. Dat is in principe de eerste fase van een gebiedsontwikkelingsproces. Zo'n complex proces kost tijd, geld en kan in een tijd waarin de ontwikkelingen zo snel op elkaar volgen ook van richting veranderen. In zo'n proces kunnen beleid, wet- en regelgeving veranderen. Ook is de discussie over waar de investeringen in het net zullen plaatsvinden eentje die provinciaal en landelijk gevoerd gaat worden en kan de locatie beïnvloeden.

Alternatieven

De keus om de volgende stap, de concretiseringsfase, in het energielandschap te zetten is een kansrijke stap. Het alternatief is om dit niet te doen. Waadhoeke legt dan de opdracht naast zich neer om zelf een bijdrage te leveren aan de doelstelling energieneutraal in 2040. Ook leveren we dan geen significante ambities aan voor de RES 2.0 of 3.0 voor de landelijke Klimaatakkoord doelstellingen. Effect hiervan is dat de gemeente het centreren van grootschalige opwek, het combineren van zon en wind en het opwekken nabij het onderstation los laat. Het gevaar van zo'n beslissing zit met name in het feit dat we minder zichtbaar zijn voor de partijen (provincie en netbeheerders) die moeten investeren in ons netwerk.

Vervolg

Na behandeling in het college zullen de volgende stappen worden doorlopen:

- Behandeling van de notitie Energielandschap in de raad:
    - 14 november – Openbare voorlichting in de raad
    - 17 november – Excursie raad en college naar het zoekgebied
    - 23 november - Kernteam Energielandschap Waadhoeke
    - 25 januari – behandeling in de raad.

Participatie

In de onderzoeksfase is er een intensief traject opgezet met dorpsbelangen, energiecoöperaties, inwoners, belanghebbenden, en bedrijven.

Voor dorpsbelangen in de 'inner circle', de ring van dorpen om het zoekgebied heen (Wijnaldum, Herbaijum, Sexbierum, Pietersbierum, Tzummarum en Dongjum/Boer) is er externe hulp beschikbaar gesteld in de vorm van Doarpswurk. Doarpswurk helpt de dorpsbelangen om input te geven in het onderzoek. Ook zijn deze dorpen vooral betrokken bij de onderzoekslijn 'Ruimtelijk ontwerp'. Daar hebben ze in meerdere sessies meegedacht met oplossingen en zienswijzen.

Met de energiecoöperaties is er een structureel maandelijks overleg waarin we elkaar bijpraten over de ontwikkelingen en hebben ze input gegeven aan de onderzoekslijn 'Lokaal eigendom'.

Voor inwoners van de hele gemeente hebben we een bustour door de gemeente gedaan waar we meerdere dorpen hebben aangedaan. Ook hebben we op 23 juni bij de kassen in Sexbierum het Klimaatfestival georganiseerd, waar inwoners alle informatie konden krijgen over het Energielandschap en de locaties ook konden bezoeken. Hier zijn zo'n 350 inwoners op afgekomen.

Ook voor bedrijven, met name de grootverbruikers, organiseren we 1x per kwartaal een bijeenkomst om informatie over hun ambities op te halen en hen te informeren over de voortgang van het onderzoek.

Met de raad zijn verschillende ateliersessies georganiseerd om de raad mee te nemen en op de hoogte te houden van het onderzoek en het bijbehorende proces. Ook is de raad met de actieve raadswerkgroep 'Energielandschap' betrokken geweest bij het vormen van het besluitvormingsproces.

Financiën
Er is in deze fase nog geen duidelijkheid te geven over de financiële consequenties van een mogelijke vervolgfase. De financiële uitwerking zal onderdeel zijn van de concretiseringsfase. Streven is om dat in de begrotingsbehandeling (kadernota en begroting) van 2025 mee te nemen.

Bijlagen
Bijlage 1: <Notitie analyse energielandschap Waadhoeke>
Bijlage 2: <Notitie 'kaders & bouwstenen energielandschap Waadhoeke (21-09-2021)>
Bijlage 3: <A&W – Ecologisch onderzoek – Notitie Energielandschap Waadhoeke>
Bijlage 4: <Berenschot – Eindrapportage Energiesysteemstudie Waadhoeke>
Bijlage 5: <Witteveen & Bos – Rapport redeneerlijnen MKBA Energielandschap Waadhoeke>
Bijlage 6: <Laos – Notitie Ruimtelijke ontwikkelstrategie Klimaatlandschap Waadhoeke>
Bijlage 7: <Enber – Klimaatlandschap Waadhoeke een haalbaarheidsanalyse>
Bijlage 8: <Doarpswurk – Kennisgeving Acceptatie>

Burgemeester en wethouders van Waadhoeke

, burgemeester

, secretaris

NR.: 2021-067980

De raad van de gemeente Waadhoeke

Gezien het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van Waadhoeke van 31 oktober 2023;

B E S L U I T

1. Instemmen met de notitie Energielandschap Waadhoeke en kennis te nemen van de daaraan ten grondslag liggende onderzoeken.
2. Ervan kennis te nemen, dat het college zal starten met de volgende fase van een gebiedsontwikkelingsproces in het beoogde zoekgebied en hier de raad in het tweede kwartaal van 2024 over te informeren.
3. Ervan kennis te nemen, dat het college in de volgende fase met de partijen tot gezamenlijke afspraken wenst te komen om het lokaal eigendom vorm te geven.
4. Ervan kennis te nemen, dat het college het verzoek zal doen aan de netbeheerders Tennet en Liander om de resultaten van het onderzoek mee te laten wegen in hun investeringsopgave.
5. Vanaf heden te spreken over een Klimaatlandschap in plaats van een Energielandschap.

Aldus vastgesteld in de openbare

raadsvergadering van 25 januari 2024,

, voorzitter

, griffier

Dit document is digitaal ondertekend.